

Jogi rovat
Világunk és Elveink X.

A cikksorozat jelen számában a Polgári törvénykönyv (Ptk.) következő alapelvével, az általános elvárhatóság elvével foglalkozunk röviden. Ezt az alapelvet a Ptk. 4. § (4) bekezdése határozza meg, miszerint „a polgári jogi jogviszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az adott helyzetben általában elvárható”. Az alapelv összhangban van a Ptk. kártérítési felelősségére megállapított szabállyal. Az adott helyzetben általában elvárhatóság mércéje egy speciális, az egyedi és az általános közötti szint, amely a különböző személyekre és különböző szituációkra más és más elvárhatósági mércét hoz létre. A különböző mércéket a bírósági gyakorlat alakítja, ennek során elsősorban az adott személy életkorának, tapasztalatának, képzettségének tulajdonít jelentőséget. Felróhatóknak minősül az a magatartás, amely a törvény ezen szabályának előírását nem éri el. Ez az alapelv úgynevezett főszabály a törvény rendszerében, a Ptk. e főszabály alól több kivételt is tartalmaz, ilyen például a veszélyes üzem üzembentartójának felelőssége.

Értelmezve ezt a szabályt, az elvárhatóság egy társadalmi elvárást fejez ki az adott magatartás és annak tanúsítója vonatkozásában. Az elvárt magatartás ugyanakkor általánosított elvárás, mert az adott, konkrét élethelyzetben általában, azaz bárkitől elvárható (vagyis mindenkítől elvárt) magatartást jelöli meg mérceként.

[Érdeemes egy pillanatra összevetnünk a polgári jog megközelítését a büntetőjog megközelítésével. A büntetőjog a bűnösséget vizsgálja és a bűnösség mértékéhez fűzi, arányítja a büntetést. A bűnösség egy személyre, egy meghatározott ember pszichéjére szabott elvárás. Vegyük észre ugyanakkor, hogy a polgári jog nem kizárólag a magatartást tanúsító személy pszichés hozzáállását vizsgálja, hanem olyan magatartást vár el, amelyet minden ugyanabban a helyzetben cselekvő személytől elvár.]

Egyszerű példán szemléltetve ezt a polgári jogi alapelvet, a vízvezeték szerelőtől pl. azt várja el a polgári jog, hogy munkája végzése során egy magasan képzett, figyelmes, gondos, megrendelője szándékát szem előtt tartó szakemberrel szemben támasztott követelmények megtartását írja elő. Egy orvos, illetőleg egy kórházzal szemben pedig a magyar egészségügy jelenlegi állásának megfelelő, magas szintű, gondos, a szakmai szabályokat maradéktalanul betartó eljárást, a gyógyító módok megfelelő alkalmazását várja el.

Mely tényezők alakítják a mérce pontos tartalmát? A szervezetekkel szemben magasabb szintű követelmények támasztását jelent a mérce, a természetes személyekkel, egyéni vállalkozókkal szemben alacsonyabbat; összhangban azzal, hogy egy szakértelmet egyesítő szervezetben nagyobb tudás, több eszköz halmozódik fel. Az elvárt magatartás szintje másrészt a szakképzettséghez igazodik. Megyei bíróság mondta ki eseti döntésében, hogy az elvárhatóság mércéjét az adott személytől elvárható és elvárt szakképzettség mértékéhez, specializált-ságához kell igazítani. Így pl. az autószerelő mester munkáját, eseteleges mulasztását más szinten, más szigorúsággal kell elbírálni, mit a legmodernebb felszerelésű szakműhely munkáját. A bíróságok továbbá elsősorban az adott szakterület szakmai szabályainak széles körű ismeretét követeli meg az eljáró szakembertől, szakvállalattól. Figyelembe veendő még az életkor. A kezdő szakemberrel szemben alacsonyabb, a tapasztalt szakemberrel szemben ennek megfelelően emeltebb követelményt kell támasztani.

Ez a szabály a Ptk. rendszerében egy „generálklauszula”, általános szabály, mely a konkrét jogvitában eljáró bíróság számára széles körű mérlegelési szabadságot enged. Az elv tehát lehetővé teszi a méltányos, megfelelő ítélet hozatalát, azaz azt, hogy a konkrét helyzet minden egyes tényezőjét megfelelően figyelembe vegye az eljáró bíróság. Így például más mérce szerint ítélik meg a vidéki belgyógyászt, vagy mentőorvost, aki hóakadályok között segít életre egy újszülöttet, mint a kórház vagy szakklinika szülészeti osztályát, mely felkészülve, a teljes

szakmai tudás birtokában vezeti le a szülést és birkózik meg az esetleges komplikációkkal.
(*folytatjuk*)

dr. Wertán Balázs ügyvéd, Pomáz
iroda címe: Huszár u. 17.
www.wertan.hu T: 525-455; 30/6196-496